

Fulls de la Revista

Sumari

Pregària de guerra,
de Mark Twain
Traducció de
FRANCESC FRANCISCO-BUSQUETS

Vuit poemes terminals,
de Ronald Polito
Traducció de
JOSEP DOMÈNECH PONSATÍ

Un llibre, un homenatge
ASSUMPCIÓ HERAS I TRIAS

Més enllà de la literatura
ESTHER FABRELLAS

Apunt del natural
GLÒRIA CORTINA

Yoko Kataoka,

il·lustradora d'aquests Fulls, va néixer l'any 1974 a Tokio, al Japó, i resideix a Girona des de fa poc més d'un any. Les seves obres són fetes amb una lenta i laboriosa tècnica d'impressió japonesa anomenada *bingata*, que té el seu origen a l'illa d'Okinawa, al sud-est del Japó, i que s'utilitza des del segle XV per decorar els quimonos. Va estudiar aquesta tècnica a la Universitat de les Arts d'Okinawa. Fa il·lustracions per a la revista japonesa *Home Theatre File*. Ha realitzat exposicions individuals a Tokio, Okinawa, Yokohama, Londres i Girona.

Pregària de guerra, de Mark Twain

Traducció de Francesc Francisco-Busquets

Eren temps d'un entusiasme exultant, desmesurat. La nació s'havia alçat en armes, la guerra estava declarada i al cor de cada súbdit hi cremava la sagrada flama del patriotisme. Els tambors redoblaven, les bandes tocaven marxes militars i a qualsevol racó se sentien els espetecs de les pistoles de joguina i els xiulets i esclatades dels coets i petards. A cada mà, a cada balcó així com a l'escampada de teulats descolorits que es perdien a la llunyania, una munió de banderes llampegaven al sol. Diàriament els joves voluntaris desfilaven per l'àmplia avinguda, alegres i imponents amb els uniformes lluents. Els pares i les mares, les germanes i les promeses, orgullosos, els aclamaven amb crits prenyats d'emoció mentre els minyons marcaven el pas. Al vespre, les reunions multitudinàries escoltaven l'oratória pa-

.....

triòtica que els agitava les profunditats més pregones, els arrencava aplaudiments freqüents i els feia rossolar les llàgrimes galta avall. Als temples, els predicadors inculcaven fidelitat a la bandera i a la pàtria tot invocant el Déu de les Batalles. En un doll d'eloqüència apassionada que feia vibrar fins els més escèptics, imploraven la intercessió divina a favor de la bona causa.

Sí, l'ambient general era d'alegria i cordialitat, i els quatre gats temeraris que gosaven criticar la guerra i projectar dubtes sobre la seva necessitat o legalitat, rebien a l'acte una advertència tan irada i severa que, per la pròpia integritat, de seguida es feien enrere i no tornaven a molestar ningú amb els seus dubtes.

Va arribar el diumenge al matí. L'endemà, els batallons partirien cap al front. L'església estava plena de gom a gom. Els rostres dels voluntaris estaven il·luminats per les visions premonitòries de l'avanç inclement, l'escomesa impetuosa, els sabres resplendents, la fugida esvalotada de l'enemic, el tumult, la fumarada que tot ho envolta, la persecució ferotge, la rendició! Després, acabada la guerra, el retorn a casa. Herois bronzejats, benvinguts, adorats, submergits en mars daurats de glòria! Amb els voluntaris seien també els seus éssers estimats, orgullosos, feliços i envejats pels veïns i els amics que no tenien fills o germans per enviar al camp de l'honor per conquerir una bandera o, en cas de fracassar, per morir la més noble de les morts nobles. El cerimonial va començar. Es va donar lectura a un capítol bèl·lic de l'Antic Testament i, tot seguit, va tenir lloc la primera pregària, que va anar seguida d'un esclat d'orgue que va fer trontollar l'estructura del temple. Llavors, com un sol home, tots els presents es van posar dempeus, amb la mirada encesa i els cors palpitants, i van deixar anar aquella invocació tremenda: «Oh Déu totpoderós i terrible, Vós que tot ho maneja i tot ho disposeu, feu que retronqui la trompeta i que la vostra espasa llampegui!».

Després va venir la «gran» pregària. Ningú no recordava res de semblant, tant per l'apassionament com pel llenguatge bell i commovedor. El pes de la súplica venia a dir que un pare compassiu i benigne tutelaria els joves soldats, els consolaria i els encoratjaria en el deure patriòtic. Amb la seva mà poderosa els beneiria, els donaria protecció i els faria forts i segurs de si mateixos, invencibles en l'investida cruent, els ajudaria a esclafar l'enemic i els concediria a ells, a la seva bandera i al seu país honor i glòria per sempre.

D'improvís, un foraster d'edat avançada va entrar i amb passa lenta i silenciosa va caminar pel passadís central amb la mirada fixa al celebrant. Era de cos llarg i vestia una

túnica que li arribava fins als peus, amb la testa descoberta, els cabells blancs que li baixaven com en una cascada d'escuma fins a les espatlles i el rostre angulós d'un pàlid antinatural, gairebé cadavèric. Amb la sorpresa general dels assistents, que el seguien amb la mirada, anava fent el seu camí silencios. Sense aturar-se, va pujar fins a situar-se al costat del predicador i es va quedar allà, esperant.

L'oficiant, amb els ulls closos, sense adonar-se de la seva presència, va continuar la pregària i, al final, va concloure amb una súplica fervorosa: «Beneïu els nostres exèrcits, concediu-nos la victòria, oh Senyor Déu nostre, Pare i Protector de la nació i de la nostra bandera!».

El foraster li va tocar el braç bo i indicant-li que es fes a un costat, cosa que el sacerdot, sorprès, va fer. Llavors va prendre el seu lloc. Per uns moments, amb una mirada solenne en la qual lluia una llum estranya, va repassar la concurrència fascinada. Després, amb veu profunda, va dir:

«Sóc enviat del Tron Celestial i porto un missatge del Déu Totpoderós!». Aquelles paraules van produir una sotragada als reunits. Si el foraster se'n va adonar, almenys no ho va demostrar. «Ell ha escoltat la pregària del vostre pastor, i li concedeix tot el que ha demanat, si aquest continua essent el vostre desig després que jo, el missatger de l'Altíssim, us hauré advertit del significat. Vull dir de "tot" el significat. Perquè en la majoria de pregàries, el significat profund demana molt més del que aquell que la pronuncia es pensa, llevat que s'aturi i pensi.

»El vostre servent i servent de Déu ha resat la pregària. S'ha aturat a pensar el que demanava? És una sola pregària? No, en són dues. L'una pronunciada, l'altra, no. Totes dues han arribat a l'oïda d'aquell que sent totes les súplices, les expressades amb paraules i les no expressades amb

paraules. Mediteu-ho. Tingueu-ho present. Si implorau una gràcia per a vosaltres, aneu amb compte! Perquè encara que no sigui la vostra intenció, al mateix temps esteu demanant una maledicció per al veí. Si reseu per demanar la benedicció de la pluja damunt la vostra collita –que potser la necessita– amb aquest mateix acte esteu demanant una desgràcia per a la collita del veí que probablement no la necessita i que, en realitat, el perjudica.

»Tots vosaltres heu escoltat la pregària del vostre servent –la part expressada amb paraules–. Jo he estat encarregat per Déu perquè posi les de l'altra part. Aquella part que l'oficiant, i també vosaltres en el fons dels vostres cors, heu resat fervorosament en silenci. Esteu segurs que no ho heu fet també amb ignorància i irreflexió? Déu vulgui que sigui així! Tots vosaltres heu escoltat aquestes paraules: «Oh Senyor Déu nostre, concediu-nos la victòria!». Això és més que suficient. Tota la pregària està condensada en aquestes paraules prenyades de significat. No calia dir res més. Quan heu pregat demanant la victòria, heu pregat també per moltes conseqüències no mencionades que segueixen a una victòria –que l'han de seguir per força, que no poden deixar de seguir-la–. Allò que no s'ha dit amb paraules també ha arribat a l'oïda de Déu Pare i ara m'ordena que us ho tradueixi. Escolteu!:

»Oh Senyor, els joves patriotes, ídols dels nostres cors, se'n van cap al front. Estigueu al seu costat! Amb ells, en esperit, nosaltres també abandonem la pau dolça de la llar per anar a castigar l'enemic. Pare nostre, ajudeu-nos a esmicolar-lo i reduir-lo a bocins sagnants amb els nostres projectils. Ajudeu-nos a deixar-los els camps ufanosos coberts amb els cossos demacrats dels seus patriotes morts. Que el retruny dels nostres canons quedi ofegat pels esgarips dels ferits retorçant-se de dolor. Ajudeu-nos a deixar-los les llars humils completament desolades amb un huracà de foc. Que els cors de les vídues, que no han comès cap delictes, s'encongeixin amb un dolor intens i inútil. Ajudeu-nos a deixar-los sense sostre per tal que els seus pobres fillets deambulin erràtics i sense amics per les planures ermes de la terra desolada, vestits amb parracs, morts de gana i de set, víctimes de les flames del sol de l'estiu i dels vents glaçats de l'hivern, derrotats de

cos i esperit, plens de frisança, implorant-vos fervorosament el refugi de la tomba que Vós els haureu de negar. Per amor a nosaltres que us adorem, Senyor, destruiu-los les esperances, arruïneu-los les vides, prolongueu-los l'amarg pelegrinatge, feu que les seves passes es tornin feixugues, que amb les llàgrimes que vessin deixin enfangat el camí que trepitgen, que la blanca neu es torni roja amb la sang dels peus nafrats! Us ho demanem per l'amor d'Aquell que és font de tot amor i que és refugi i amic permanent dels que se senten perseguits i que cerquen el seu auxili amb cor humil i penedit. Amén.»

(Després d'una pausa)

«Això és el que heu resat. Si encara ho desitgeu, parleu! El missatger de l'Altíssim espera.»

Després d'uns moments de desconcert, els congregats van veure clar que aquell home era un guillat perquè res del que havia dit no tenia sentit.

Nota: Twain va escriure *Pregària de guerra* amb motiu de la guerra hispanoamericana, que va criticar severament. La va enviar al *Harper's Bazaar*, però el 22 de març de 1905 li van denegar la publicació perquè «no era adequada per a una revista de dones». Vuit anys després, va escriure al seu amic Dan Beard: «No crec que *La Pregària* es publiqui mentre jo visqui. A ningú, excepte als morts, no li és permès de dir la veritat». Com que tenia un contracte en exclusiva amb Harper & Brothers, Twain no la va poder publicar enlloc més i va romandre inèdita fins al 1923.

Vuit poemes terminals,

Ronald Polito (Juiz de Fora, Minas Gerais, Brasil, 1961). Pel que aquí fa al cas, poeta (*Solo*, 1996; *Vaga*, 1997; *Intervalos*, 1998; *De passagem*, 2001, i *Terminal*, 2006) i traductor (Salvador Espriu, Narcís Comadira, Maria-Mercè Marçal, Carles Camps Mundó i Jaime Gil de Biedma, per posar tan sols una mà d'exemples). Aquests vuit poemes que us presentem aquí pertanyen, com l'adjectiu que els acompanya denota, el seu darrer llibre: *Terminal*. Bon profit.

Cruïlla

Hi pot haver
un punt de partida.
Un epicentre des d'on
soni
alguna paraula exacta.
Talment l'encaix
de dues boques.

Si via de pas
o goig de fuga
per esfondrades, deserts, que
aculli i multipliqui
sortides, aclarides,
emergències.

Hora de partir. Pura
fantasia. Un cos
que empeny el vent,
que il·lumina la llum,
marceix el mar, cobert de
pols. Que pugui doblar,
pas a pas,
el risc del camí.

Potser evidència

si sempre mai
i res o quasi
si ni cap cop meitat
i ni tan sols prou
o almenys insuficientment mínim
però encara perceptible
si cada cosa i gest
s'incompleten
procreant més i més
mons sense fons
si si més no molt romanents o
«efectes de la presència»
d'un absent (no només) textual
així doncs
l'inacabat lògic
la contrajectiu de decreixements
un mai sempre
i tot

Una conjectura

Tots els textos
i cap.
O el fardell de
tot ser dit de
nou. I totes les paraules
venir a comparèixer aquí,
amb la seva fortalesa i
fal·lera, fondejant,
a l'atzar, en una prospectiva
de respiració,
ports, rutes, mans que
encara saluden fins i tot
des de molt lluny. I
tots els crits i balbuces,
els continguts i tot
en els gestos, en les autòmates
contraccions de les pupil·les,
a l'uníson amb l'estrèpit
d'una gran fressa
capaç de (en algun lloc
està dit)
situar-se per sobre de l'ubic
silenci,
aniquilant-lo.

Horitzó

que, un cop posat, / implica la condició / de ser inassolible.

Infern: estació central

No tant l'ocurrència de diminutes asfíxies,
refluxos de fàstics, engargussos contrits,
alguna sobtada palpatació seguida d'un
absort buit tan consistent com incognoscible,
o la demolició implacable de cert ànim que
s'hauria alzinat, arrogant, un no res per sobre de la línia de la
impossibilitat, resultants de la constatació totalitàriament
esclafadora que han passat veloçment els

anys, que tot s'ha esdevingut en un instant, i que aquest
tot (que només és un grapat sempre) no es pot
retenir ni apartar, i la joventut és una cosa tan
remota com follament perduda, sinó la
capbussada sense certesa de retorn en la durada
inextirpable de l'interval de temps encapsulat en cada
segon.

de Ronald Polito

..... Traducció de Josep Domènech Ponsatí

Vivència

A. Provant articulacions i peces,
l·ligams, la màquina amb nervis,
pell i ossos estirats baixant
amb l'ascensor, ara, cap als exercicis

de mantenició, aconseguint
ultrapassar un focus més
de guerrilla a la vorera, un
drap de gos, basars

del perímetre d'una estora
plens a vessar d'objectes en els confins entre
el no-res i l'indiferenciable, i ja
provant d'emprar llargues

passes al saltar llacs
d'àcids lixiviats, exemplars instigadors
de mutilacions, ensumant menjar
deglutit per tots els

déus, una ampolla
d'aiguardent, dejeccions, una claveguera sense tapa, uns
enderrocs de demolició, deixar enrere, per fi,
un insinuant ram de fils letals i repelats que

broten de l'herba.

B. Després del viaducte de seguida es veu, quasi
oculta, sota la capçada dels cocoters,
la rada i, més enllà, la platja
que desvela lentament la
badia i, més endavant,
la gran pedra que cau

al mar. Caminar
en direcció a les roques
impel·lit pel vent que ve
de dins. A poc a poc poder perdre
densitat, pes. I llavors oblidar-ho tot,
oblidar! I per abandonar de cop les

exclamacions. I sense ni veure
el temps passar. Displícit

amalgamar-se.

Relliscada

Encara caldria algun
pudor per
instal·lar, per
exemple, una
esbós excentrípet
d'autoindiferència,
protocols per sobreviure a
desastres, guerrilles i semblants,
rutines per retines
ja tan fatigades,
la intacta primigènia sorpresa i
l'aposta invicta
encara que davant del més
elemental,
i del no-res i tot, del mai,
una monstruosa
alegria?

Bé, ni a soles

No
serem salvats.

I no es tracta, fixa't bé,
d'una invitació al deliri
a galop, als abismes,
la sacietat a qualsevol
preu.

O al contrari. Algun
projecte de beatificació
amb totes les sevícies
previsibles, el seu dolç
horror.

Però no
ho serem.

El problema és on (com
quan) situar-lo.
Tot programa carrega la seva por.
La pròpia pregunta es
contrau davant la incertesa

Les últimes lletres

Un llibre, un homenatge

Maria Àngels Vayreda.

Institut d'Estudis Empordanesos.
Figueres, 2006.

No passa gaire sovint que trobem en un mateix volum tot allò que fa falta per conèixer una escriptora, per la qual cosa ens hem de felicitar pel llibre que tenim al davant.

Hi ha la biografia feta, en part, per la persona que la podia conèixer més bé, la seva filla.

Hi ha la relació exhaustiva de la bibliografia sobre l'autora i la seva obra, feta també des de la família: a més

de la filla i Roser Clavaguera, hi ha intervingut el seu nét, Joan Vallès i Xirau, que ha estat qui ha coordinat l'edició del llibre. Aquesta és una feina poc agràida i, en canvi, molt lloable, utilíssima per als investigadors/es i per a tota persona interessada a saber més coses de la vida i l'obra d'una escriptora d'aquí.

Inclou un poema de la seva germana Montserrat, que malauradament ens ha deixat aquest any, fet en forma d'acròstic, la qual cosa ens permet de comprovar –si encara calgués– el seu domini en l'expressió poètica, ja que en quatre estrofes dibuixa un perfil exacte i emotiu de la Maria dels Àngels.

La part central del llibre està formada per un estudi de la seva poesia fet per Anna M. Velaz, filòloga que ha estudiat també la de la seva germana Montserrat i que ens fa arribar la transcripció d'alguns poemes inèdits o esparsos.

Tot seguit hi ha un comentari del relat *Els defraudats* i del poema narratiu *El testament d'Amèlia*, a càrrec de Carla Ferrerós, estudiant de filologia catalana, en què ens fa adonar de similituds i constants temàtiques entre ambdues.

L'anàlisi de la seva obra més coneguda, *Encara no sé com sóc*, és feta per un historiador, Enric Pujol, que ens situa l'autora en el context de la guerra i l'exili, que és el rerefons real de la novel·la.

Des de l'amistat d'Emili Casademont i Comas descobrim un altre amic de l'escriptora: Josep Fontbernat, militant d'ERC, que havia estat, entre altres càrrecs, director general de Radiodifusió de la Generalitat republicana i que, en el seu exili andorrà, difonia la poesia de Maria dels Àngels Vayreda en un programa de ràdio: «Glossari andorrà».

Finalment trobem l'aportació personal del coordinador del volum, Joan Vallès, el qual, en una mostra d'interdisciplinarietat, comenta el poema *Els verds de l'Empordà* des de la perspectiva botànica.

Com veieu, és un llibre variat, miscel·lani, que era necessari, perquè ens calia una biografia –i la hi trobem–, una bibliografia –i hi és–, estudis de les seves obres més importants i del conjunt de la seva poesia –i en tenim de fets per persones experimentades o no tant, però totes molt competents– i uns records que acaben d'arrodonir aquest volum d'homenatge. Un llibre, com he dit, necessari, i un homenatge, merescut, en el trentè aniversari de la seva mort.

Més enllà de la literatura

PAIROLÍ, Miquel.

Exploracions. Notes i converses de literatura.

CCG Edicions.

Girona, 2006.

210 pàgines.

Irònic, fresc, intel·ligent, entrevista, ressenya, reflexió, italià, francès, català... Aquests només són una petita mostra dels mots que podem atribuir al llibre miscel·lani que ens presenta l'escriptor Miquel Pairoli.

Exploracions. Notes i converses de literatura és un recull dividit en quatre parts ben diferenciades. A la primera hi trobem una petita nota al lector, titulada «Escriure sobre literatura», en què l'escriptor gironí, amb una petita pinzellada, es lamenta de l'oblit i la poca acceptació social que té el periodisme que parla sobre literatura. També amb unes quantes paraules, i amb un discurs molt ben construït, el periodista dona al lector la guia de lectura d'aquest llibre.

A la segona part, titulada «Nou escriptors i un pintor», Pairoli parla de nou escriptors catalans: Josep Pla, Gaziell, Llorenç Villalonga, Joan Ramon Masoliver, Pere Calders, Joan Teixidor, Maria Àngels Anglada, Miquel Àngel Riera i Montserrat Roig són els escollits. Les reflexions al voltant del pintor surrealista Àngel Planell actuen com a epíleg d'aquesta part.

Dels deu apartats del capítol, comentarem el retrat calidoscòpic que hi trobem de Pla. Pairoli en traça una imatge propera i entranyable, mitjançant un seguit d'articles que van des de les reflexions personals fins a ressenyes de llibres que han aparegut sobre l'escriptor empordanès.

La tercera part del recull és la més internacional i variada del llibre. Titulada «De Plató a Steiner», l'escriptor de Quart ens hi ofereix un seguit d'articles breus sobre els temes més diversos. Hi podem trobar des d'una reflexió al voltant de la figura històrica de Hitler fins a la ressenya del llibre *Crònica d'una ciutat*, de Prevelakis. En aquest apartat és on Pairoli desplega la majoria de crítiques a la societat que trobem al llarg del llibre. Un dels fils conductors destacats d'aquests articles és la reivindicació de la llengua i dels escriptors catalans dels anys trenta.

La quarta i última part del llibre és la més intimista i emotiva del recull. A tall d'epíleg, i sota el títol «Lectures inoblidables», Miquel Pairoli fa un repàs de les lectures que l'han marcat més durant la seva vida de lector, i brinda així al lector una visió molt subjectiva d'una part del cànnon de la literatura universal. D'aquest breu apartat, en destaquem la prosa amena i sincera que destil·la l'escriptor gironí.

El recull *Exploracions. Notes i converses de literatura* és una bona aproximació al periodisme literari d'ara i a la literatura de sempre.

Esther Fabrellas